

Jaarrekening 2018

Inhoudsopgave

1.	Algemene informatie	3
1.1.	Algemene gegevens	3
1.2.	Samenstelling Raad van Toezicht in 2018	3
1.3.	Overzicht nevenfuncties leden Raad van Toezicht per 1 januari 2018	3
1.4.	Samenstelling Raad van Bestuur 2018	4
1.4.1.	Nevenfuncties Raad van Bestuur 2018	4
2	Jaarverslag 2018	5
2.1	Jaarverslag 2018	5
3	Jaarrekening 2018	6
3.1.	Balans per 31 december 2018 (na resultaatbestemming)	6
3.2.	Resultatenrekening 2018	7
3.3.	Kasstroomoverzicht 2018	8
3.4.	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	9
3.4.1.	Algemeen	9
3.4.2.	Grondslagen van waardering van activa en passiva	11
3.4.3.	Grondslagen voor resultaatbepaling	13
3.4.4.	Grondslagen voor kasstroomoverzicht	14
3.5.	Toelichting op de balans 2018	15
3.5.1.	Materiële vaste activa	15
3.5.2.	Financiële vaste activa	15
3.5.3.	Voorraden	16
3.5.4.	Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	16
3.5.5.	Debiteuren en overige vorderingen	17
3.5.6.	Liquide middelen	17
3.5.7.	Eigen vermogen	18
3.5.8.	Voorzieningen	19
3.5.9.	Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	19
3.5.10.	Overige kortlopende schulden	20
3.5.11.	Niet in de balans opgenomen regelingen	21
3.6.	Mutatieoverzicht vaste activa	22
3.6.1.	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	22
3.6.2.	Mutatieoverzicht financiële vaste activa	23
3.7.	Overzicht langlopende schulden ultimo 2018	24
3.8.	Toelichting op de resultatenrekening 2018	25
3.8.1.	Opbrengsten zorgprestaties	25
3.8.2.	Subsidies	25
3.8.3.	Overige bedrijfsopbrengsten	25
3.8.4.	Personeelskosten	26
3.8.5.	Afschrijvingen op materiële vaste activa	26
3.8.6.	Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	26
3.8.7.	Overige bedrijfskosten	27
3.8.8.	Financiële baten en lasten	27
3.8.9.	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	28
3.8.10.	Honoraria onafhankelijke accountant	30
3.8.11.	Transacties met verbonden partijen	30
3.8.12.	Vaststelling en goedkeuring jaarrekening	30
3.8.13.	Resultaatbestemming	30
3.8.14.	Gebeurtenissen na balansdatum	30
3.8.15.	Ondertekening door bestuurders en toezichthouders	31
4	Overige gegevens	32
4.1	Nevenvestigingen	32
4.2	Statutaire bepalingen voor resultaatbestemming	32
4.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	32

1. Algemene informatie

1.1. Algemene informatie

Stichting Diakonessenhuis is gevestigd te Utrecht.

De Stichting exploiteert ziekenhuisvoorzieningen op de volgende locaties:

- Utrecht
- Zeist
- Doorn (polikliniek)

1.2. Samenstelling Raad van Toezicht in 2018

De heer H. Broeder (voorzitter)

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen MPA

de heer B. Koolstra RA (vicevoorzitter)

De heer prof. dr. J. Kievit

Mevrouw drs. R.M.H. Wilke (vanaf 1-8-2018)

1.3 Overzicht nevenfuncties leden Raad van Toezicht per 1 januari 2018

De heer H. Broeders

Voormalige hoofdfunctie:

- Lid van de Executive Committee van Capgemini S.A.

Nevenfuncties:

- Voorzitter bestuur Economic Board Utrecht
- Voorzitter Stichting Museum Hilversum
- Voorzitter ICC Nederland, deel van International Chamber of Commerce
- Voorzitter Raad van Commissarissen Triple-P N.V.
- Voorzitter Raad van Commissarissen Mazars Accountants Nederland
- Voorzitter Stichting Liszt Concours
- Bestuurslid Stadsfonds Hilversum

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen MPA

Hoofdfunctie:

- Voorzitter Raad van Bestuur van de Stichting Slachtofferhulp Nederland
- Voorzitter Raad van Bestuur van de Stichting Perspectief Herstelbemiddeling,
- Senior rechter met buitengewoon verlof bij de Rechtbank Midden-Nederland

Nevenfuncties:

- Vicevoorzitter Raad van Toezicht Stichting Carmel te Hengelo
- Lid Raad van Toezicht Stichting Zuyderland Medisch Centrum en Zorg, Sittard/Geleen
- Member Advisory Board Master Victimology and Criminal Justice Tilburg University
- Lid Raad van Advies Expertisecentrum Veiligheid, Avans Hogeschool, 's-Hertogenbosch

De heer B. Koolstra RA

Voormalige hoofdfunctie:

- Partner PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Nevenfuncties:

- Lid raad van toezicht Zorggroep West-Alblasserwaard
- Directeur en eigenaar Labor Management BV, bureau voor beleidsadviezen, interim management en corporate finance
- Als docent Corporate Governance verbonden aan Hemingway Professional Governance

De heer prof. dr. J. Kievit

Voormalige Hoofdfunctie:

- Voormalig chirurg, emeritus hoogleraar kwaliteit van Zorg, LUMC

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Toezicht Stichting Reade, Amsterdam
- Lid van de Taskforce 'de Juiste Zorg op de Juiste Plek'
- Voorzitter (tijdelijke) Auditcommissie PDCA-Cyclus Kwaliteit en Veiligheid - Radboud UMC (tot medio juni 2018)

Mevrouw drs. R.M.H. Wilke

Hoofdfunctie:

- Lid Raad van Bestuur Stichting Sensire

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen SRO N.V.
- Lid Raad van Toezicht HappyNurse Thuiszorg (tot 8-11-2018)
- Vrijwilliger webcare bij KWF

1.4. Samenstelling Raad van Bestuur 2018

De heer drs. J.M.M. Taks voorzitter

De heer drs. M. Wiesenekker

1.4.1. Nevenfuncties Raad van Bestuur 2018

De heer drs. J.M.M. Taks.

- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Openbaar Primair Onderwijs Dordrecht (OPOD)
- Lid Raad van Toezicht Surplus
- Lid Raad van Toezicht GGZ Breburg
- Lid Externe Advies Raad Instituut Beleid & Management Gezondheidszorg Erasmus Universiteit Rotterdam

De heer drs. M. Wiesenekker

- Lid bestuur Stichting Procolo
- Lid bestuur (diaconie) PKN Huizen
- Lid Raad van Toezicht Bartiméus (per 22 december 2018)

¹ Voor zover niet voortvloeiend uit hoofdfunctie

2 Jaarverslag 2018

2.1 *Jaarverslag 2018*

Het jaarverslag 2018 is sepeeraat gedeponeerd.

3 JAARREKENING 2018

3.1. BALANS PER 31 DECEMBER 2018 (NA RESULTAATBESTEMMING)

	Ref.	31-dec-18 €	31-dec-17 €
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	3.5.1.	148.122.151	139.410.908
Financiële vaste activa	3.5.2.	251.581	258.446
Totaal vaste activa		148.373.732	139.669.354
Viottende activa			
Voorraden	3.5.3.	4.207.092	3.245.287
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	3.5.4.	5.343.947	4.149.771
Debiteuren en overige vorderingen	3.5.5.	24.879.513	29.407.108
Liquide middelen	3.5.6.	13.344.532	11.737.664
Totaal viottende activa		47.775.084	48.539.830
Totaal activa		196.148.816	188.209.184
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	3.5.7.	2.309.968	2.309.968
Bestemmingsreserves		125.368	125.368
Bestemmingsfondsen		60.819.243	58.228.663
Algemene en overige reserves		1.164.468	1.164.468
Totaal eigen vermogen		64.419.047	61.828.467
Voorzieningen	3.5.8.	6.318.722	4.232.721
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	3.5.9.	67.264.515	73.163.788
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Overige kortlopende schulden	3.5.10.	58.146.532	48.984.208
Totaal passiva		196.148.816	188.209.184

3.2. RESULTATENREKENING 2018

	Ref.	2018	2017
		€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	3.8.1.	237.356.226	223.210.456
Subsidies	3.8.2.	11.277.944	10.513.855
Overige bedrijfsopbrengsten	3.8.3.	8.191.131	8.900.273
Som der bedrijfsopbrengsten		256.825.301	242.624.584
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	3.8.4.	118.926.606	114.042.972
Afschrijvingen op materiële vaste activa	3.8.5.	14.277.521	14.428.925
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	3.8.6.	42.611.316	40.587.570
Overige bedrijfskosten	3.8.7.	74.626.105	68.590.865
Som der bedrijfslasten		250.441.548	237.650.332
BEDRIJFSRESULTAAT		6.383.753	4.974.253
Financiële baten en lasten	3.8.8.	-3.793.173	-4.017.115
RESULTAAT BOEKJAAR		2.590.580	957.138
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		2018	2017
		€	€
Toevoeging/(onttrekking):			
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten		2.590.580	957.137
		2.590.580	957.137

3.3. KASSTROOMOVERZICHT 2018

Ref.	2018		2017	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		6.383.753		4.974.252
Aanpassingen voor:				
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	3.5.1.	14.356.949	14.335.749	
- mutaties voorzieningen	3.5.8.	2.086.001	-4.730.219	
- boekresultaten afstoting vaste activa				
		<u>16.442.950</u>	<u></u>	9.605.530
Veranderingen in vlottende middelen:				
- voorraden	3.5.3.	-961.805	635.362	
- mutatie onderhanden projecten uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	3.5.4.	-1.194.176	-888.402	
- vorderingen	3.5.5.	4.527.595	-9.032.024	
- vorderingen/schulden uit hoofde van bekostiging		0	-1.044	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	3.5.10.	9.162.324	2.427.060	
- kortlopend bankkrediet				
		<u>11.533.938</u>	<u></u>	-6.859.048
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		<u>34.360.641</u>		<u>7.720.734</u>
Ontvangen interest		0	0	
Betaalde interest	3.8.8.	-3.793.173	-3.576.467	
Resultaat deelneming		<u>0</u>	<u>0</u>	
		<u>-3.793.173</u>		<u>-3.576.467</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		30.567.469		4.144.267
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings materiële vaste activa	3.5.1.	-23.428.209	-22.802.620	
Desinvesterings materiële vaste activa	3.5.1.	439.445	101.623	
Investerings in overige financiële vaste activa	3.5.2.	6.865	27.600	
Desinvesterings in overige financiële vaste activa		<u>0</u>	<u>0</u>	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-22.981.899		-22.673.397
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen		0	0	
Mutatie langlopende financiële lease	3.5.9.	631.166		
Aflossing langlopende schulden	3.5.9.	<u>-6.530.439</u>	<u>-6.530.439</u>	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-5.899.273		-6.530.439
Mutatie geldmiddelen		<u>1.686.296</u>		<u>-25.059.569</u>
Stand geldmiddelen per 1 januari		11.737.664		36.797.234
Stand geldmiddelen per 31 december		13.344.532		11.737.664

Er is gebruik gemaakt van de indirecte methode.

3.4. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

3.4.1. Algemeen

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2018, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi en de relevante stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving en Titel 9 Boek 2 BW.

Beleidsregels toepassing WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT) is met ingang van 1 januari 2013 van kracht.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële positie van het Diakonessenhuis is gezond op basis van het eigen vermogen, de gerealiseerde resultaten in de afgelopen jaren en de meerjarenverwachtingen. Aan de financiële ratio's (budgetratio, solvabiliteitsratio en DSCR) vanuit de bankconvenanten wordt ruimschoots voldaan en de liquiditeitsprognose geeft geen aanleiding tot continuïteitsrisico's. De jaarrekening is dientengevolge opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

In 2018 heeft het Diakonessenhuis additionele financiering afgesloten voor € 75 miljoen.

Vergelijking met voorgaand jaar en toegepaste schattings- en stelselwijzigingen

De gehandeerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijziging per 01-01-2018 voor groot onderhoud zoals opgenomen in de desbetreffende paragraaf. De reden voor deze stelselwijziging is gelegen in de verbetering van het inzicht dat de jaarrekening geeft, aangezien de nieuwe waarderingsgrondslagen meer in overeenstemming is met de bedrijfseconomische normen. Deze stelselwijziging is verwerkt via een rechtstreekse vermogensmutatie. Het effecten van de stelselwijziging op het eigen vermogen per 1 januari 2018 bedraagt € 4.094.840. Het beginsaldo komt na de stelselwijziging uit op € 61.828.467 (was € 57.733.627). De voorzieningen nemen per 1 januari 2018 af met € 4.094.840 en komen uit op € 4.232.721 (was € 8.327.561).

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Consolidatie

De jaarrekening betreft de enkelvoudige jaarrekening van het Diakonessenhuis.

Op grond van artikel 7, lid 6, van de Regeling verslaggeving WTZi is de volgende stichting buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Vrienden van het Diakonessenhuis, te Utrecht.

Verbonden rechtspersonen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van het Diakonessenhuis en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van inzicht.

Het Diakonessenhuis heeft de volgende verbonden stichting, gezien de beperkte omvang, niet in de consolidatie betrokken:

- Stichting Roezak

Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2018 medisch specialistische zorg

Inleiding

De landelijke onzekerheden met betrekking tot de omzetverantwoording voor instellingen voor medisch specialistische zorg (ziekenhuizen, UMC's en ZBC's) zijn de afgelopen jaren verder verminderd. Sinds het jaar 2012 is sprake van landelijke onzekerheden rondom de omzetverantwoording. In 2014 zijn de risico's drastisch afgenomen met de invoering van de vaststelling van de uitkomsten van het expertonderzoek naar de omzetverantwoording 2012 en 2013 en de vaststelling van transitiebedragen. In de jaren daarna zijn de risico's verder verminderd.

De resterende in de jaarrekening 2018 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor Stichting Diakonessenhuis hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016 en evt. eerdere jaren;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2018;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren;

Bij de omzetbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft Stichting Diakonessenhuis de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in 2.4.3 van deze jaarrekening. Hierbij zijn de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2017 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2017 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2018

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2018 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht voor Stichting Diakonessenhuis:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2017

Stichting Diakonessenhuis heeft over de uitkomsten van het zelfonderzoek 2017 finale overeenstemming bereikt met de zorgverzekeraars. De zorgverzekeraars moeten nog wel bevestigen dat de micro correcties juist en volledig zijn verwerkt in het declaratieverkeer. De uitkomsten zijn verwerkt in deze jaarrekening en dit heeft geleid tot een niet materiële wijzigingen van de in de jaarrekening 2017 opgenomen nuancerings.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2018

De NFU, NVZ en ZN hebben een Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek MSZ 2018 gepubliceerd. Door de NZa is niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiekrechtelijke regelgeving, waarmee een inherent risico blijft bestaan. Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2018 concluderen. De instelling heeft, voor de jaarrekening deels op basis van een risicoanalyse, onderzoek verricht naar de risico's die voor Stichting Diakonessenhuis materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM en andere formele en materiële controles over 2017 resp. 2018 op basis van schattingen (2017 geëxtrapoleerd naar 2018).

Daarnaast is Stichting Diakonessenhuis bezig op basis van deze handreiking het onderzoek inzake 2018 af te ronden. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting volgt in het najaar 2019 uitsluitel over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van Stichting Diakonessenhuis leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig heeft Stichting Diakonessenhuis nuancerings geboekt.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren

Stichting Diakonessenhuis heeft met zorgverzekeraars voor 2018 schadelastafspraken op basis van plafondatafspraken en aanneemsommen gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2018 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2018 in lijn met de Handreiking omzetverantwoording, rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking omzetverantwoording op de omzet 2018 in mindering gebracht en waar nodig verwerkt in de waardering van het onderhanden werk ultimo 2018.

De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Ook afrekening van oude schadelastjaren met zorgverzekeraars kan nog tot nagekomen effecten leiden. Stichting Diakonessenhuis heeft de jaren tot en met 2014 afgerekend. Voor 2015, 2016, 2017 bestaan nog onzekerheden omtrent overeenstemming hoogte schadelast.

3.4.2. Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Toelichtingen op posten in de balans en resultatenrekening zijn in de jaarrekening genummerd.

Financiële instrumenten

Algemeen

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Afgeleide instrumenten worden gewaardeerd op kostprijs omdat deze instrumenten zijn verworven met als doel risico's tegen te hoge rentekosten af te dekken, zogeheten hedge accounting.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn geconcentreerd bij drie grote verzekeraars. Het maximale bedrag aan kredietrisico bedraagt € 10,1 miljoen. Voor de kredietrisico's inzake de vorderingen op deelnemingen en de overige vorderingen wordt verwezen naar de desbetreffende specificaties.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot einde looptijd

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan. De reële waarde van de overige in de balans verantwoorde financiële instrumenten wijkt niet materieel af van de boekwaarde.

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt gebruik gemaakt van de DCF-methode (discounted cash flow), waarbij de belangrijkste schattingelementen die in deze DCF methode wordt gehanteerd onder de paragraaf bedrijfswaarde zijn toegelicht

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een restwaarde en bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs. Voor verplichtingen tot herstel na afloop van het gebruik van het actief (ontmantelingskosten) wordt een voorziening getroffen voor het verwachte bedrag op het moment van activering. Dit bedrag wordt verwerkt als onderdeel van de vervaardigingsprijs. Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen wordt een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Bedrijfswaarde

Het Diakonessenhuis heeft voor het ziekenhuis een bedrijfswaardeberekening opgesteld. De uitkomsten van de bedrijfswaardeberekening zijn sterk afhankelijk van veronderstellingen, (opslagen in) tarieven in de toekomstige bekostigingssystemen, groei van de productie en disconteringsvoeten die mede afhankelijk zijn van de toekomstige financiering en bekostiging. De bedrijfswaardeberekeningen geven aan dat de bandbreedte van uitkomsten zeer groot kan zijn. De uitgangspunten die het ziekenhuis hanteert zijn de volgende:

- Groei volume en prijs van de productie conform de geactualiseerde meerjarenbegroting, die gebaseerd is op het businessplan Diakonessenhuis;
- Discontovoet (scenario's van 2% tot 4,0%);
- Kasstromen komende 6 jaren conform de meerjarenbegroting.

De ingeschatte (indirecte) opbrengstwaarde is hoger dan de boekwaarde eind 2018. Hierdoor is geen sprake van bijzondere waardevermindering en is het vaststellen van de direct opbrengstwaarde niet benodigd.

Afschrijvingen en gebruiksduur

De afschrijvingstermijn van de panden is gebaseerd op de verwachte economische levensduur en de eventuele restwaarde. Er wordt onderscheid gemaakt in kerngebouwen (stellige verwachting benodigd komende 5 jaar voor medische specialistische zorg) en niet-kerngebouwen.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Bedrijfsgebouwen : 0-10 %.
- Machines en installaties : 5 %.
- Andere vaste bedrijfsmiddelen : 10-25 %.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten verstrekte leningen en overige vorderingen, alsmede gekochte leningen die tot het einde van de looptijd zullen worden aangehouden. Deze vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er bij de verstrekking van leningen sprake is van disagio of agio, wordt dit gedurende de looptijd ten gunste respectievelijk ten laste van het resultaat gebracht als onderdeel van de effectieve rente. Ook transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering en als onderdeel van de effectieve rente ten laste van het resultaat gebracht. Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de winst-en-verliesrekening.

Voorraden

Voorraden in het centraal magazijn zijn gewaardeerd tegen kostprijs op basis van gemiddelde inkoopprijs, de overige voorraden zijn gewaardeerd tegen de recente inkooprijzen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Onderhanden projecten uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten worden gewaardeerd tegen 99% van de opbrengstwaarde van de DBC via de onderhandenwerk grouper (DBC Onderhoud). Op de onderhanden projecten uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten worden de voorschotten die ontvangen zijn van verzekeraars in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde van de tegenprestatie. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Nuanceringen uit hoofde van declaratie-onzekerheden worden gesaldeerd weergegeven onder de vorderingen in overeenstemming met de Handreiking omzetverantwoording 2018.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

- De voorzieningen die gewaardeerd worden tegen contante waarde zijn: Jubilea.
- De voorziening die gewaardeerd worden op nominale waarde zijn: langdurig zieken, PLB, eigen risico WA verzekering, groot onderhoud (tm 2017), reorganisatie en asbest..

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

- De voorziening groot onderhoud wordt bepaald op basis van een lange termijn onderhoudsplan. Deze voorziening is per 1 januari 2018 vervallen.
- De voorziening eigen risico WA verzekering is gebaseerd op toekomstige verplichtingen ten aanzien van nog af te handelen claims welke ten laste komen van het eigen risico bij de verzekeringsmaatschappij of voor eigen rekening komen.
- De voorziening jubilea is gevormd voor de toekomstige verplichtingen uit hoofde van jubileumuitkeringen aan personeel.
- De voorziening Persoonlijk Levensfase Budget (PLB) dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van PLB-uren voortvloeiende uit de specifieke overgangsregeling, voor personeel in de leeftijdscategorie 45-49 jaar (peildatum 31/12/2009). Dit is conform de CAO Ziekenhuizen 2017-2019. De voorziening wordt gevormd om de kosten van toekomstige verminderde arbeidsprestaties te dekken. In deze voorziening is niet meegenomen de algemene overgangsregeling waarbij huidige oudere werknemers jaarlijks meer verlofrechten worden toegekend dan aan jongere werknemers. De reguliere rechten PLB in het kalenderjaar voor het gehele personeelsbestand zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.
- De voorziening langdurig zieken dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van langdurig zieke werknemers.
- De voorziening reorganisatie dient ter dekking van toekomstige verplichtingen vanuit het reorganisatieplan.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (nominale waarde).

Operationele leasing

Bij het Diakonessenhuis kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de instelling ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3.4.3. Grondslagen voor resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en de lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn, baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

Het Diakonessenhuis heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij het Diakonessenhuis. De verplichtingen, welke voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. Het Diakonessenhuis betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Naar de stand van ultimo december 2017 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 101,1% (verplichting: 105%). In 2023 dient het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 123% te hebben. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren.

Het Diakonessenhuis heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Het Diakonessenhuis heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

Waardeverminderingen van financiële instrumenten die op reële waarde gewaardeerd zijn, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Voor gerealiseerde waardevermeerderingen van financiële instrumenten die op reële waarde worden gewaardeerd met verwerking van de waardevermeerderingen rechtstreeks in het eigen vermogen, wordt het cumulatieve resultaat dat voorheen in het eigen vermogen was opgenomen, verwerkt in de winst-en-verliesrekening op het moment dat de desbetreffende effecten niet langer in de balans worden verwerkt.

3.4.4. Grondslagen voor kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen (en indien van toepassing schulden aan kredietinstellingen). Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in het jaar geldmiddelen zijn opgeofferd. Daarnaast zijn geen investeringen verricht door middel van financiële leasing.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reëlewaarde-hedges of kasstroomhedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

ACTIVA

3.5.1. Materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18	31-dec-17
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	92.892.747	75.700.640
Machines en installaties	10.474.579	11.769.141
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	33.774.017	30.523.836
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	10.980.808	21.417.291
Totaal materiële vaste activa	148.122.151	139.410.908

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2018	2017
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	139.410.908	131.045.660
Bij: investeringen	23.428.209	22.802.620
Af: afschrijvingen	-14.277.521	14.335.749
Af: desinvesteringen	-439.445	101.623
Boekwaarde per 31 december	148.122.151	139.410.908
Aanschafwaarde	365.484.162	345.835.300
Cumulatieve herwaarderingen	382.050	382.050
Cumulatieve afschrijvingen	-217.744.061	-206.806.442

Toelichting:

Investeringen:

In 2018 is voor een totaal bedrag van € 23,4 miljoen geïnvesteerd. De investeringen hebben voor € 5,5 miljoen betrekking op vervangings- en uitbreidingsinvesteringen betreffende (medische) inventaris, voor € 2,6 miljoen op vervangings- en uitbreidingsinvesteringen betreffende ICT, voor € 7,1 miljoen op verbouwingen/instandhouding, met name de hybride OK en de piketkamers, voor € 7,1 miljoen voor gebouwen, en voor € 1,1 miljoen voor overige.

Voor een nadere specificatie van het verloop van de vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 3.6.

Op de panden rust hypotheekrecht.

Bedrijfswaarde:

Bij het opstellen van de jaarrekening 2018 is naar de mening van de Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis de bedrijfswaarde op basis van interne berekeningen hoger dan de boekwaarde. De Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis heeft gekozen voor waardering op basis van historische kosten.

Bij de huidige boekwaarde van het vastgoed is er geen bijzondere waardevermindering aan de orde.

3.5.2. Financiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18	31-dec-17
	€	€
Overige deelnemingen	162.806	145.081
Overige vorderingen	88.775	113.365
Totaal financiële vaste activa	251.581	258.446

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	258.446	286.046
Bij: kapitaalstortingen	17.725	9.467
Bij: lening		
Af: aflossing leningen	24.591	37.067
Boekwaarde per 31 december	251.581	258.446

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

Toelichting:

Onder de Financiële vaste activa staat een bedrag van € 162.806 opgenomen dat de Stichting Diakonessenhuis aan haar coöperatieve verzekeraar Centramed beschikbaar heeft gesteld. De ledenrekening is omgezet in kapitaal (1 aandeel met een nominale waarde van € 1.000 en een agio van € 64.972).

Verder is er onder uitstaande leningen een bedrag opgenomen van € 88.775 (ultimo 2017: € 113.365). Dit betreft het langlopende deel van de kosten van twee verbouwingen die in resp. 10 jaar en 6,17 jaar terug betaald zullen worden door de huurder.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal €	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen €	Resultaat 2018 €
Zeggenschapsbelangen:					
Stichting Roezak			100%	280.281	-2.011
Utrecht					

Toelichting:

Aard der activiteiten van Stichting Roezak

De Stichting had ten doel het faciliteren van onderzoek, informatie en behandeling van personen die om enigerlei redenen medische en verzorgende bijstand behoeven, dan wel hiermee verband houdende activiteiten. Vanaf 2013 heeft de stichting ten doel thuiszorg.

3.5.3. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18 €	31-dec-17 €
Medische middelen	3.809.455	2.864.199
Voedingsmiddelen	31.973	41.311
Hulpmiddelen	363.773	332.083
Overige voorraden:	0	0
Leenemballage	1.891	7.694
Totaal voorraden	4.207.092	3.245.287

Toelichting:

Er is een voorziening voor incurantheid in aftrek op de voorraden gebracht van € 107.826 (ultimo 2017 nihil).

3.5.4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18 €	31-dec-17 €
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten A-segment	1.596.252	1.523.621
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten B-segment	25.955.957	24.975.129
Af: ontvangen voorschotten	-22.208.263	-22.348.979
Totaal onderhanden projecten	5.343.947	4.149.771

Toelichting:

De methodiek van berekening van het onderhandenwerk gebeurt op basis van de berekening van OHW Grouper, gewaardeerd tegen 99%, omdat de berekening uitgaat van de prijs voor een volledig product, terwijl er nog kosten gemaakt worden in een volgende periode. Per saldo is het bedrag onderhandenwerk uit hoofde van DBC's / DBC zorgproducten gestegen en komt uit op € 5,3 miljoen.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018
3.5.5. Debiteuren en overige vorderingen
De specificatie is als volgt:

	31-dec-18	31-dec-17
	€	€
Vorderingen op debiteuren	15.591.486	16.976.897
Nog te factureren DBC's	5.508.251	7.524.314
Overige overlopende activa:	3.779.776	4.905.897
Totaal overige vorderingen	<u>24.879.513</u>	<u>29.407.108</u>

Toelichting:

De voorziening die in aftrek op de vorderingen op debiteuren is gebracht, bedraagt € 0,5 miljoen. Ultimo 2017 bedroeg deze voorziening € 0,4 miljoen. Het debiteurensaldo is ten opzichte van ultimo 2017 gedaald met € 1,4 miljoen tot € 15,6 miljoen. Er zijn geen bijzonderheden en derhalve is het niet nodig grote afwaarderingen te doen op debiteuren.

Het bedrag nog te factureren is ultimo 2018 € 5,5 miljoen (ultimo 2017: € 7,5 miljoen).

3.5.6. Liquide middelen
De specificatie is als volgt:

	31-dec-18	31-dec-17
	€	€
Bankrekeningen	13.327.794	11.725.003
Kassen	11.600	10.845
Kruisposten	5.138	1.816
Totaal liquide middelen	<u>13.344.532</u>	<u>11.737.664</u>

Toelichting:

De liquide middelen op de rekening-courant, spaarrekeningen en kassen zijn vrij opeisbaar (€ 13,3 miljoen). De huidige kredietlimiet van het Diakonessenhuis bedraagt € 5 miljoen.

De liquide middelen zijn in 2018 gestegen met € 1,6 miljoen tot € 13,3 miljoen (ultimo 2017 € 11,7 miljoen). De investeringen van € 23,4 miljoen zijn volledig uit eigen middelen betaald.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

PASSIVA

3.5.7. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	31-dec-18	31-dec-17
	€	€
Kapitaal	2.309.968	2.309.968
Bestemmingsreserve	125.368	125.368
Bestemmingsfondsen	60.819.243	58.228.663
Algemene en overige reserves	1.164.468	1.164.468
Totaal eigen vermogen	<u>64.419.047</u>	<u>61.828.467</u>

Mutatie bestemmingsfondsen als gevolg van de stelselwijziging

Bestemmingsfondsen per 31 december 2017	54.133.823
Mutatie als gevolg van stelselwijziging groot onderhoud	4.094.840
Bestemmingsfondsen per 1 januari 2018	<u>58.228.663</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€	€	€	€
Kapitaal	2.309.968	0	0	2.309.968
	<u>2.309.968</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.309.968</u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€	€	€	€
Bestemmingsreserves:				
Bestemmingsreserve Kapelfonds	125.368	0	0	125.368
Totaal bestemmingsreserves	<u>125.368</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>125.368</u>

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€	€	€	€
Bestemmingsfondsen:				
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	58.228.663	2.590.580	0	60.819.243
Totaal bestemmingsfondsen	<u>58.228.663</u>	<u>2.590.580</u>	<u>0</u>	<u>60.819.243</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€	€	€	€
Algemene reserves:				
Algemeen vrij vermogen	1.164.468	0	0	1.164.468
Totaal algemene en overige reserves	<u>1.164.468</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.164.468</u>

Toelichting:

De bestemmingsreserve Kapelfonds is gevormd voor het aanbrengen van een kapel op locatie Utrecht.
Het weerstandsvermogen bedraagt € 64,4 miljoen en bestaat uit het eigen vermogen (€ 63,6 miljoen) en een achtergestelde lening (€ 0,8 miljoen).
Op het bestemmingsfonds aanvaardbare kosten rust geen verplichting t.a.v. bestemming, anders dan in het algemeen over het eigen vermogen van ziekenhuizen wordt gesteld.
Het resultaat wordt toegevoegd aan bestemmingsfonds aanvaardbare kosten.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

3.5.8. Voorzieningen

Het verloop is als volgt weer te geven:	Saldo per 1-jan-18 €	Dotatie €	Onttrekking €	Vrijval €	Reclassificatie €	Saldo per 31-dec-18 €
Overige voorzieningen:						
Asbest	1.277.000	1.546.045	323.045	0		2.500.000
Eigen risico WA verzekering	848.140	0	0	143.540		704.600
Jubilea	1.193.000	416.918	0	0		1.609.918
PLB	247.380	0	115.514	0	-131.866	0
Langdurig zieken	667.201	132.003	0	0		799.204
Reorganisatie voorziening	0	705.000	0	0		705.000
Totaal voorzieningen	4.232.721	2.799.965	438.559	143.540	-131.866	6.318.722

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-18 €
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jaar)	1.796.711
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jaar en < 5 jaar)	2.912.866
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	904.145

Toelichting per categorie voorziening:

Asbest

Door de stelselwijziging is er per 1 januari 2018 geen voorziening groot onderhoud meer. In de voorziening groot onderhoud was ook een post opgenomen ad € 1.277.000 inzake asbestsanering. Deze voorziening is nu apart zichtbaar in de balans.

Eigen risico WA verzekering

De voorziening Eigen risico WA verzekering dient ter dekking van toekomstige verplichtingen ten aanzien van nog af te handelen claims, welke ten laste komen van het eigen risico bij de verzekeringsmaatschappij. Deze is herberekend per 31 december 2018.

Jubilea

Het betreft een voorziening gevormd uit hoofde van verplichtingen inzake gratificaties die worden uitgekeerd bij jubilea, zoals vastgesteld in de Cao-ziekenhuiswezen. Deze is herberekend per 31 december 2018.

Persoonlijk Levensfase Budget

De voorziening Persoonlijk Levensfase Budget dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van PLB-uren voortvloeiende uit de specifieke overgangsregeling, voor personeel in de leeftijdscategorie 45-49 jaar (peildatum 31/12/2009). Dit is conform de CAO Ziekenhuizen 2017-2019. De voorziening wordt gevormd om de kosten van toekomstige verminderde arbeidsprestaties te dekken. In deze voorziening is niet meegenomen de algemene overgangsregeling waarbij huidige oudere werknemers jaarlijks meer verlofrechten worden toegekend dan aan jongere werknemers.

De reguliere rechten Persoonlijk Levensfase Budget in het kalenderjaar voor het gehele personeelsbestand zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Er heeft een reclassificatie plaats gevonden van de PLB verplichting ad € 131.866 van de voorzieningen naar de kortlopende schulden is verplaatst.

Langdurig zieken

De voorziening langdurig zieken houdt verband met het bepaalde in RJ 271 Personeelsbeloningen. Aangezien het Diakonessenhuis eigen risicodragers is, is deze voorziening getroffen voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid. De voorziening is afgenomen, omdat per balansdatum minder personeelsleden ziek waren met een gemiddeld lager bruto loon dan begin boekjaar. Met P&O is een inschatting gemaakt welke uiteindelijk niet meer in staat zijn om te werken.

Reorganisatie

De reorganisatievoorziening heeft betrekking op de verwachte kosten die de reorganisatie volgens het geformaliseerde reorganisatieplan met zich mee zal brengen.

3.5.9. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18 €	31-dec-17 €
Schulden aan banken	66.233.349	72.363.788
Overige langlopende schulden	1.031.166	800.000
Totaal langlopende schulden	67.264.515	73.163.788

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2018 €	2017 €
Stand per 1 januari	79.694.227	86.224.666
Bij: nieuwe leningen	631.166	0
Af: aflossingen	6.530.439	6.530.439
Stand per 31 december	73.794.954	79.694.227
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	6.530.439	6.530.439
Stand langlopende schulden per 31 december	67.264.515	73.163.788

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	2018 €	2017 €
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jaar), aflossingsverplichtingen	6.530.439	6.530.439
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jaar) (balanspost)	67.264.515	73.163.788
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	43.681.450	48.994.631

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage 3.7 overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Ratio's	2018	Eis van de bank	2017
EBITDA	22.746	17.900	n.v.t
DSCR	2,0	1,4	1,6
Solvabiliteitsratio	33,2%	25%	31,3

Toelichting:

De achtergestelde lening van Stichting Vrienden van het Diakonessenhuis (lening 15) wordt in de komende 2 jaar afgelost.
De volgende aflossing zal in december 2019 plaatsvinden.

Per d.d. 28 september 2010 is er door de Stichting Diakonessenhuis een financiering aangetrokken bij N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en Coöperatieve Rabobank Utrechtse Heuvelrug U.A., ten behoeve van investeringen in nieuwbouw, verbouw, inventaris/ICT en werkkapitaal ten bedrage van € 105 miljoen. Hiervan is € 19,3 miljoen niet getrokken. Voor financiering werkkapitaal is € 5 miljoen beschikbaar.

Per d.d. 30 december 2013 is door Stichting Diakonessenhuis een wijzigingsovereenkomst gesloten op het financieringscontract van 28 september 2010 met N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en Coöperatieve Rabobank Utrechtse Heuvelrug U.A., ten behoeve van investeringen in nieuwbouw, verbouw, inventaris/ICT ten bedrage van € 19,3 miljoen. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

De gestelde zekerheden zijn als volgt:

→ Hypotheekrecht tot een bedrag van € 240 miljoen (vermeerderd met 35% van dat bedrag voor rente en kosten) op de registergoederen van Stichting Diakonessenhuis staande en gelegen te Utrecht en Zeist alsmede op de nieuw te bouwen registergoederen.

→ Verpanding van huidige en toekomstige vorderingen uit hoofde van beroep en bedrijf, voorraden, inventaris incl. machinepark en rollend materiaal en overige roerende activa van Stichting Diakonessenhuis.

Roerende en onroerende zaken die als zekerheid gelden, moeten blijvend en voldoende worden verzekerd tegen de gebruikelijke risico's.

3.5.10. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18 €	31-dec-17 €
Crediteuren	12.375.794	11.689.400
Aflossingsverplichtingen komend boekjaar langlopende leningen	6.530.439	6.530.439
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.945.036	4.971.736
Schulden ter zake pensioenen	326.928	193.280
Nog te betalen salarissen	137.363	38.420
Vakantiegeld	3.631.301	3.648.986
Vakantiedagen en PLB uren	10.933.807	10.704.974
Overige schulden:		
Rekening courant maatschappen/MSBD	4.794.432	5.624.713
Overige schulden en overlopende passiva	14.118.098	5.125.456
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	353.333	456.804
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	58.146.532	48.984.208

Toelichting:

Er is een daling in de post RC MSBD van € 0,8 miljoen. Hieronder staat ook de verschuldigde betaling aan de MSBD inzake de 15% inhouding. De overige schulden zijn gestegen met € 9,0 miljoen. Dit heeft met name te maken met de trekking van € 7,5 miljoen.

Er is een stijging van het crediteurensaldo (€ 0,7 miljoen).

Er heeft een reclassificatie plaats gevonden van de PLB verplichting ad € 131.866 die van de voorzieningen naar de kortlopende schulden is verplaatst.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2018

3.5.11. Niet in de balans opgenomen regelingen

Verplichtingen uit hoofde van het macrobeheersinstrument

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Voor 2018 is het MBO-omzetplafond door de NZa vastgesteld op EUR 22.542,3 miljoen (prijsniveau 2017). Bij het opstellen van de jaarrekening 2018 was niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond.

Stichting Diakonessenhuis is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van de stichting per 31 december 2018.

Huurverplichtingen

In het verslagjaar is evenals andere jaren het onroerend goed ten dienste van locatie Doorn gehuurd van Stichting Quarijn. Er bestaan huurverplichtingen ten bedrage van € 125.988 per jaar, dit is inclusief € 20.012 servicekosten per jaar. De huurovereenkomst is stilzwijgend voortgezet tot 31 december 2020.

MES-contract

In 2018 is met Siemens een MES-contract aangegaan voor een periode van tien jaar. Dit contract bestaat uit een component voor de aanschaf van medische inventaris en een component voor onderhoud.

Component aanschaf: In totaal wordt inventaris aangeschaft met een waarde van € 13,9 miljoen, hiervoor wordt een jaarlijkse flat fee betaald van € 1,1 miljoen per jaar (flat fee). Wanneer het contract niet verlengd wordt in 2027 dan resteert een restschuld van € 3,4 miljoen. De realisatiecijfers 2018 zijn verwerkt in de jaarrekening als flat fee. De resterende component is:

Eén jaar: € 1,05 miljoen.

Twee t/m vijf jaar: € 4,2 miljoen

Meer dan vijf jaar: € 7,6 miljoen (inclusief restschuld).

Component onderhoud: Over de gehele looptijd van het contract is een afspraak gemaakt voor € 16,3 miljoen (prijsspeil 2018). Dit betreft de kosten voor onderhoud, services, verzekering en opleiding. De realisatiecijfers 2018 zijn verwerkt in de jaarrekening als flat fee. De resterende component is (prijsspeil 2018):

Eén jaar: € 1,6 miljoen.

Twee t/m vijf jaar: € 6,4 miljoen

Meer dan vijf jaar: € 6,4 miljoen

Overige huur/leaseovereenkomsten

Voor centrale kopieerapparatuur zijn leaseovereenkomsten gesloten ten bedrage van circa € 153.226 per jaar.

Het contract met Ricoh heeft een looptijd van 1 jan 2011 tot 1 jan 2016 en is met 5 jaar verlengd. Het contract met Xerox loopt van 1 sep 2011 tot 1 maart 2018 en is verlengd met 1 jaar.

Tevens zijn er een vijftal auto's in de lease genomen met een jaarlijks leasebedrag ter waarde van € 63.932:

Peugeot Boxer contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022;

Peugeot Partner contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022;

Peugeot Partner contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022;

BMW contractduur 15 dec 2015 tot 15 dec 2019;

VW contractduur 25 mrt 2016 tot 25 mrt 2020.

Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen uit hoofde van operationele leases als volgt te specificeren:

	€
<u>Te betalen:</u>	
Binnen één jaar	207.174
Tussen één en vijf jaar	208.607
Totaal verplichting	<u>415.781</u>

Huurrechten

Door de Stichting Diakonessenhuis worden ruimten verhuurd aan andere (zorg)instellingen voor een totaal jaarbedrag van € 1.031.691.

3.6. MUTATIEOVERZICHT VASTE ACTIVA

3.6.1. Mutatieoverzicht materiële vaste activa

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2018						
- aanschafwaarde	165.886.268	34.957.640	123.574.101	21.417.291	0	345.835.300
- cumulatieve herwaarderingen	382.050	0	0	0	0	382.050
- cumulatieve afschrijvingen	-90.567.678	-23.188.499	-93.050.265	0	0	-206.806.442
Boekwaarde per 1 januari 2018	<u>75.700.640</u>	<u>11.769.141</u>	<u>30.523.836</u>	<u>21.417.291</u>	<u>0</u>	<u>139.410.908</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	0	0	23.428.209	0	23.428.209
- mutatie gereed	22.597.734	0	11.266.958	-33.864.692	0	0
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	-5.729.356	-843.345	-7.704.820	0	0	-14.277.521
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	-122.015	0	0	-122.015
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	31.048	0	0	31.048
<i>- reclassificatie voorgaande jaren</i>						
.aanschafwaarde	-2.256.656	-767.617	-244.548	0	0	-3.268.821
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	2.580.385	316.400	374.580	0	0	3.271.365
<i>- desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	-388.511	0	0	-388.511
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	37.489	0	0	37.489
per saldo	<u>323.729</u>	<u>-451.217</u>	<u>-311.957</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-439.445</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>17.192.107</u>	<u>-1.294.562</u>	<u>3.250.181</u>	<u>-10.436.483</u>	<u>0</u>	<u>8.711.243</u>
Stand per 31 december 2018						
- aanschafwaarde	186.227.346	34.190.023	134.085.985	10.980.808	0	365.484.162
- cumulatieve herwaarderingen	382.050	0	0	0	0	382.050
- cumulatieve afschrijvingen	-93.716.649	-23.715.444	-100.311.968	0	0	-217.744.061
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>92.892.747</u>	<u>10.474.579</u>	<u>33.774.017</u>	<u>10.980.808</u>	<u>0</u>	<u>148.122.151</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	0,0% - 10,0%	5,0%	10,0% - 25,0%	0,0%	0,0%	

3.6. MUTATIEOVERZICHT VASTE ACTIVA

3.6.2. Mutatieoverzicht financiële vaste activa

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2018	0	145.081	0	0	0	0	113.365	258.446
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstrekke leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	0	0	0	0	0	-24.591	-24.591
(Terugname) waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen op ledenrekening	0	17.725	0	0	0	0	0	17.725
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>0</u>	<u>162.806</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>88.775</u>	<u>251.581</u>

3.7. OVERZICHT LANGLOPENDE SCHULDEN ULTIMO 2018

Leningnr Diak	Lening- gever	Datum	Hoofdsom	Totale loop-tijd	Soort lening	Werke-lijke- rente	Restschuld 31 december 2017	Nieuwe leningen in 2018	Aflossing in 2018	Restschuld 31 december 2018	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren	Aflossings- wijze	Aflossing 2019	Restschuld 31 december 2019	Datum renteher- ziening	Aflossingsdatum	Effectieve rentevoet	Rente
			€			%	€	€	€	€	€			€	€				
2R	BNG	1994	4.537.802	30 jr	Hypothecair	4,93%	1.056.036	0	151.381	904.655	147.750	5 3/4 jr	Lineair	151.381	753.274	n.v.t.	per kwartaal achteraf	5,020%	4,930%
4	BNG	1996	15.428.528	26 1/4 jr	Hypothecair	4,67%	2.479.910	0	590.368	1.889.542	0	3 3/4 jr	Lineair	590.368	1.299.174	n.v.t.	per kwartaal achteraf	4,750%	4,670%
8	Rabobank	1999	4.537.802	20 jr	Hypothecair	1,35%	453.780	0	226.890	226.890	0	1/2 jr	Lineair	226.890	0	n.v.t.	jaarlijks per 1-8	1,350%	1,350%
10	Rabobank	2002	3.654.000	29 3/4 jr	Hypothecair	2,50%	1.827.000	0	121.800	1.705.200	1.096.200	13 1/4 jr	Lineair	121.800	1.583.400	1-3-2027	jaarlijks per 1-3	2,500%	2,500%
11	Rabobank	2010	8.250.000	33 jr	Hypothecair	1,35%	6.375.000	0	250.000	6.125.000	4.875.000	24 1/4 jr	Lineair	250.000	5.875.000	1-4-2018	per maand achteraf	3,610%	3,550%
14	BNG	2003	5.000.000	20 jr	Hypothecair	4,86%	1.562.500	0	250.000	1.312.500	62.500	4 11/12 jr	Lineair	250.000	1.062.500	n.v.t.	per maand achteraf	4,970%	4,860%
15	St. Vrienden	2003	2.000.000	15 jr	Achtergesteld	2,05%	1.200.000	0	400.000	800.000	0	2jr	Lineair	400.000	400.000	n.v.t.	jaarlijks per 19-12	2,050%	2,050%
22	Rabobank	2006	5.500.000	20 jr	Hypothecair	4,145%	2.475.000	0	275.000	2.200.000	825.000	7 2/12 jr	Lineair	275.000	1.925.000	n.v.t.	jaarlijks per 1-3	4,145%	4,145%
23	BNG	2006	5.500.000	20 jr	Hypothecair	4,120%	2.475.000	0	275.000	2.200.000	825.000	7 2/12 jr	Lineair	275.000	1.925.000	1-3-2021	jaarlijks per 28-2	4,120%	4,120%
24	Rabobank	2010	25.000.000	18 jr	GO-facilitair	variabel *)	21.000.000	0	1.000.000	20.000.000	15.000.000	20 jr	Lineair	1.000.000	19.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,005%	3,005%
25	BNG	2010	25.000.000	18 jr	GO-facilitair	variabel *)	21.000.000	0	1.000.000	20.000.000	15.000.000	20 jr	Lineair	1.000.000	19.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,005%	3,005%
26	Rabobank	2013	8.000.000	10 jr	Hypothecair	variabel **)	4.800.000	0	800.000	4.000.000	0	5 jr	Lineair	800.000	3.200.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,010%	3,010%
27	BNG	2013	8.000.000	10 jr	Hypothecair	variabel **)	4.800.000	0	800.000	4.000.000	0	5 jr	Lineair	800.000	3.200.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,010%	3,010%
28	Rabobank	2013	4.875.000	25 jr	Hypothecair	variabel ***)	4.095.000	0	195.000	3.900.000	2.925.000	20 jr	Lineair	195.000	3.705.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,250%	3,250%
29	BNG	2013	4.875.000	25 jr	Hypothecair	variabel ***)	4.095.000	0	195.000	3.900.000	2.925.000	20 jr	Lineair	195.000	3.705.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,250%	3,250%
	Totaal		130.158.132				79.694.226	0	6.530.439	73.163.787	43.681.450			6.530.439	66.633.348				

*) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 4,805%. De marktwaarde is negatief en bedraagt 31-12-2018 € 7,6 mln

**) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 4,87%. De marktwaarde is negatief en bedraagt 31-12-2018 € 0,7 mln

***) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 5,25%. De marktwaarde is negatief en bedraagt 31-12-2018 € 1,6 mln

De marktwaarde van de renteswap is negatief en bedraagt ultimo 2018 € 9,9 mln (2017: € 10,9 mln).

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2018
BATEN
3.8.1. Opbrengsten zorgprestaties
De specificatie is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	236.525.313	221.692.031
Overige zorgprestaties	830.913	1.518.425
Totaal	237.356.226	223.210.456

Toelichting:

Vanaf 2015 is er sprake van integrale tarieven en zijn in de niet-gebudgetteerde zorgprestaties geen honoraria van vrijgevestigde medische specialisten verwerkt.

3.8.2. Subsidies
De specificatie is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS (waaronder opleidingsfonds)	9.010.245	8.434.951
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	2.267.699	2.078.904
Totaal	11.277.944	10.513.855

Toelichting:

De rijkssubsidie betreft de ontvangen subsidie voor de opleiding van AIOS.
Overige subsidies betreffen ontvangen subsidie van de Hogescholen, alsmede de ontvangen gelden in het kader van de regeling Kwaliteitsimpuls Zorgpersoneel.
De subsidies zijn € 0,8 miljoen hoger dan in de vergelijkbare periode 2017.

3.8.3. Overige bedrijfsopbrengsten
De specificatie is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Overige dienstverlening:		
- Doorberekende administratieve diensten	17.611	9.080
- Doorberekende facilitaire diensten	1.681.117	1.754.548
- Patiënt gebonden functies	-118.835	90.011
Overige opbrengsten:		
- Doorberekende salariskosten medisch personeel	784.353	815.728
- Doorberekende salariskosten ondersteunend personeel	49.039	40.605
- Huuropbrengsten	1.031.691	822.060
- Geneesmiddelen	3.359.407	3.449.961
- Overige opbrengsten	1.386.748	1.918.280
Totaal	8.191.131	8.900.273

Toelichting:

In totaliteit liggen de overige bedrijfsopbrengsten € 0,7 miljoen lager dan in 2017. Dit wordt met name veroorzaakt door een lagere incidentele opbrengsten in de overige opbrengsten (€ 0,5 miljoen).

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2018
LASTEN
3.8.4. Personeelskosten
De specificatie is als volgt:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€	€
Lonen en salarissen	86.301.245	83.426.862
Sociale lasten	13.135.014	13.095.236
Pensioenpremies	7.115.437	6.983.980
Andere personeelskosten:		
- Overige personeelskosten	5.595.882	4.948.859
Subtotaal	<u>112.147.579</u>	<u>108.454.937</u>
Personeel niet in loondienst	6.779.028	5.588.035
Totaal personeelskosten	<u><u>118.926.606</u></u>	<u><u>114.042.972</u></u>

Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2018 waren er gemiddeld 1.800 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2017: 1.805).
Hiervan waren er 0 werknemers werkzaam buiten Nederland (2017: 0).

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
<i>Verdeling van de werknemers:</i>		
Zorg	997,2	984,4
Medisch ondersteunend	388,0	408,5
Staf	415,4	411,8
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van fulltime eenheden	<u>1.800,6</u>	<u>1.804,7</u>

Toelichting:

De totale personeelskosten zijn € 4,9 miljoen ofwel 4,3% hoger dan in 2017.
Personeel in loondienst is gestegen met € 3,7 miljoen ofwel 3,4%.
De kosten voor personeel niet in loondienst zijn € 1,1 miljoen ofwel 21,3% hoger dan in 2017.
Het aantal ingezette fte is in 2018 lager dan in 2017 (1.801 resp. 1.805).

3.8.5. Afschrijvingen op materiële vaste activa
De specificatie is als volgt:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	14.356.949	14.335.749
- desinvesteringen	0	101.623
- correctie afschrijvingen	0	-8.447
Totaal afschrijvingen	<u>14.277.521</u>	<u>14.428.925</u>

Toelichting:

De afschrijvingen zijn bepaald op de inschatting van de verwachte economische levensduur en de eventuele restwaarde van de panden.

3.8.6. Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten
De specificatie is als volgt:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€	€
Kosten MSBD	42.611.316	40.587.570
Totaal	<u>42.611.316</u>	<u>40.587.570</u>

Toelichting:

Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van de instelling. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer gerealiseerd.
De verdeling van de integrale bekostiging in opbrengsten voor het ziekenhuis en opbrengsten voor vrijgevestigde medisch specialisten vindt plaats op basis van gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. Onder de kosten zijn samenhangend met deze post vergoedingen aan het medisch specialistisch bedrijf verantwoord.

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2018
3.8.7. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	7.517.925	7.177.747
Algemene kosten	13.007.364	10.955.755
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	44.863.484	41.524.725
Klantgebonden kosten	2.163.301	2.198.129
Onderhoud en energiekosten	5.824.189	5.818.961
Huur en leasing	675.326	421.432
Dotaties en vrijval voorzieningen	574.518	494.117
Totaal overige bedrijfskosten	<u>74.626.105</u>	<u>68.590.865</u>

Toelichting:

De overige bedrijfskosten zijn met € 6,0 miljoen (8,8%) gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Dit wordt voornamelijk verklaard door hogere patiënt- en bewonersgebonden kosten (€ 3,3 miljoen) en algemene kosten (€ 2,0 miljoen).

3.8.8. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	2018	2017
	€	€
Rentebaten	17.060	16.156
Resultaat deelnemingen	0	0
Waardeverandering financiële vaste activa en effecten		
Subtotaal financiële baten	<u>17.060</u>	<u>16.156</u>
Rentelasten	-3.558.348	-3.927.444
Resultaat deelnemingen	0	0
Overige financiële lasten	-251.885	-105.827
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.810.233</u>	<u>-4.033.271</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-3.793.173</u>	<u>-4.017.115</u>

Toelichting:

De financiële baten en lasten bedragen € 3,8 miljoen per saldo aan lasten, € 0,2 miljoen minder lasten dan een jaar eerder. Belangrijkste oorzaak is de daling van de rentelasten.

3.8.9. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Diakonessenhuis van toepassing zijnde regelgeving: Het WNT-maximum voor de zorg, klasse V.

De WNT is van toepassing op Diakonessenhuis Het voor Diakonessenhuis toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000 het bezoldigingsmaximum voor zorg en jeugdhulp, klasse V, totaalscore 13 punten.

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

	2018	2018
	€	€
Functiegegevens	J.M.M. Taks	M. Wiesenekker
Aanvang en einde functievervulling in 2018	Voorzitter RvB	Lid RvB
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	01-01 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Dienstbetrekking?	1,0	1,0
	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	192.911	192.888
Beloningen betaalbaar op termijn	11.805	11.776
<i>Subtotaal</i>	<i>204.716</i>	<i>204.664</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Totaal bezoldiging	204.716	204.664
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	zie toelichting	zie toelichting
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Voorzitter RvB	Lid RvB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	192.907	186.412
Beloningen betaalbaar op termijn	11.010	11.010
<i>Subtotaal</i>	<i>203.917</i>	<i>197.422</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000
Totale bezoldiging 2017	203.917	197.422

Toelichting:

Voor J.M.M. Taks en M. Wiesenekker geldt het overgangsrecht WNT 2. Hun honorering blijft binnen de grenzen van het hiervoor geldende maximum

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

Deze categorie is niet van toepassing in 2018

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

	2018	2018	2018
bedragen x € 1	€	€	€
Naam	H.W. Broeders	R.H.M. Jansen	B. Koolstra
Functiegegevens	Voorzitter RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	28.350	18.900	18.900
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	28.350	18.900	18.900
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Voorzitter RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1-3 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	22.625	18.100	17.900
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	22.625	18.100	18.100
Totaal bezoldiging 2017	22.625	18.100	17.900

	2018	2018
	€	€
Functiegegevens	J. Kievit	R.M.H. Wilke
Aanvang en einde functievervulling in 2018	Lid RvT 1-1 t/m 31-12	Lid RvT 1-8 t/m 31-12
Bezoldiging		
Totale bezoldiging	18.900	7.875
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	18.900	7.875
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Lid RvT	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1-1 t/m 31-12	
Bezoldiging		
Totale bezoldiging	18.100	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	18.100	
Totaal bezoldiging 2017	18.100	

Toelichting:

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Deze categorie is niet van toepassing in 2018

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

3.8.10. Honoraria onafhankelijke accountant

De honoraria van de onafhankelijke accountant over 2018 zijn als volgt:

	<u>2018</u> €	<u>2017</u> €
1 Controle van de jaarrekening	125.660	130.539
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. medische opleidingen)	44.340	53.787
3 Fiscale advisering	83.117	12.833
4 Niet-controlediensten	0	7.044
Totaal honoraria onafhankelijke accountant	<u>253.117</u>	<u>204.203</u>

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe onafhankelijke accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2018, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

3.8.11. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

3.8.12. Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis heeft de jaarrekening vastgesteld in de vergadering van 10 mei 2019.

De Raad van Toezicht van het Diakonessenhuis heeft de jaarrekening goedgekeurd in de vergadering van 16 mei 2019

3.8.13. Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 2.2.

3.8.14. Gebeurtenissen na balansdatum

Geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum

3.8.15. Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

De heer drs. J.M.M. Taks

De heer H.W. Broeders

De heer drs. M. Wiesenekker

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen

De heer prof. dr. J. Kievit

Mevrouw drs. R.M.H. Wilke

4 OVERIGE GEGEVENS

4.1 Nevenvestigingen

Stichting Diakonessenhuis heeft 2 nevenvestigingen.

4.2 Statutaire bepalingen voor resultaatbestemming

In de statuten is conform artikel 8 lid 6-c bepaald dat de resultaatbestemming onderhevig is aan goedkeuring van de Raad van Toezicht

4.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Diakonessenhuis

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in de jaarverantwoording in hoofdstuk 3 opgenomen jaarrekening van Stichting Diakonessenhuis een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018 van Stichting Diakonessenhuis te Utrecht ('de stichting') gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de resultatenrekening over 2018; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling verslaggeving WTZi.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

UXRK2HHRHN4Y-672121946-77

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Fascinatio Boulevard 350, 3065 WB Rotterdam, Postbus 8800,
3009 AV Rotterdam
T: 088 792 00 10, F: 088 792 95 33, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Diakonessenhuis zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2015

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2015 zoals bepaald en verantwoord door Stichting Diakonessenhuis als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2015.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- algemene informatie;
- jaarverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling verslaggeving WTZi is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling verslaggeving WTZi en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 16 mei 2019
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. C. Hameeteman RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2018 van Stichting Diakonessenhuis

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.